

KNJIŽNICA
TRGOVAČKE I OBRTNIČKE KOMORE
U ZAGREBU.

VIII

154

EKT

ZALIŠTA

U OSIJEKU.

2/2

1909.

X-228

48.875

500
122

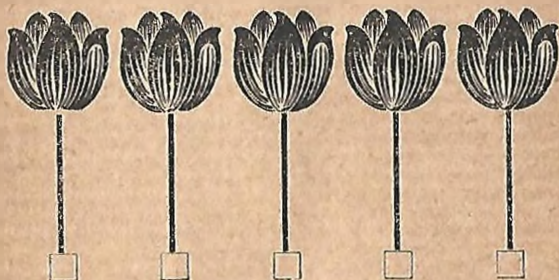
PROJEKT

GRADNJE

NOVOG KAZALIŠTA

u

OSIJEKU.

< 1909 >

SVEUČILIŠTE 72
JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
U OSIJEKU
GRADSKA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA
OSIJEK

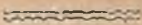
Broj inventara: 446.569

Signatura: 701011

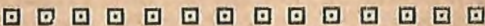
GRADSKA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA
OSIJEK

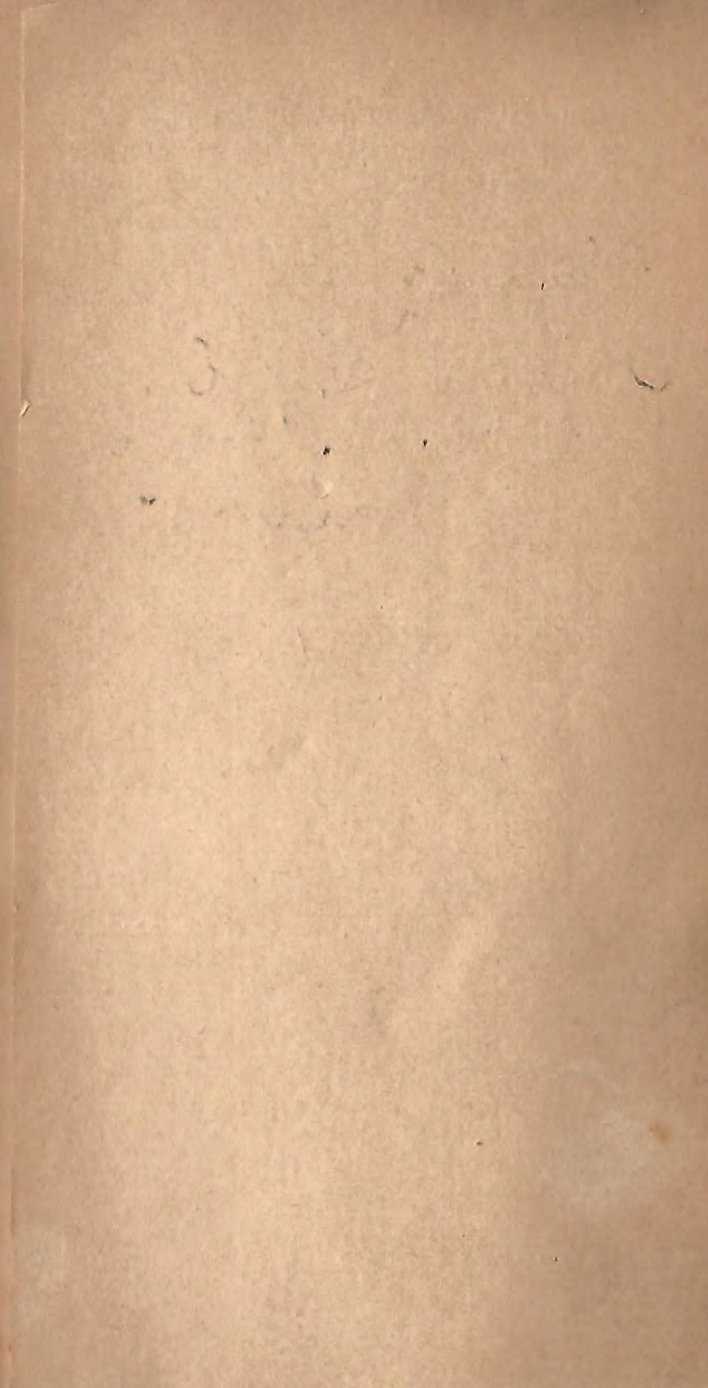
871429696

TISKANO KAO MANUSKRIFT

U OGRANIČENOM BROJU PRIMJERAKA.

ZA:
Vel. gosp.

Milan Brestić
tajnik trg. obr. komore
Zagreb

SADRŽAJ:

Radoslav Bačić:

Uvod

Kazalište

Kazališna sgrada

Citat iz Leipz. Illustr. Zeitung

Razlozi za gradnju

Mogućnost financiranja

Dašašnji izdatci za staru sgradu

Trošak gradnje novog kazališta

Namaknuće troškova

Godišnji trošak za novo kazalište

Stjepan Kenfelj:

Stanovište hrvatskog kazal. društva

Oskar Weismayer:

Amortizacioni zajam i god. kvota

Dragutin Laubner:

Jedan Predlog

Dr. Ante Pinterović:

Kazalište narodna kulturna potreba.

Viktor Axmann:

Gradnja kazališta i troškovi

Radoslav Bačić:

Zaključak

Slike i nacrti:

1. Kazalište u Mindenu
2. „ u Ostrau-u
3. Idealne škice osječkog kazališta
 - a) Tlocrt prizemlja
 - b) „ I. i II. kata
 - c) „ galerija
4. Položajni nacrt.

Dramatičko

pjesništvo skupa s kazalištem, sa kojega se očituje, jest bez dvojbe jedno od najglavnijih sredstva za razprostraniti izobraženje, jerbo kano njemu, ni jednoj drugoj grani književstva ne mogu se većim pravom poznate ove i izkustvom stoljetja potvrđene riječi priljubiti: »omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci.»

Trsimo se dakle, ako nam plamen ljubavi k narodnosti našoj jošte u srcih gori, i ovo dragocjeno sredstvo k raširenju izobraženosti sebi pribaviti.

Dr. Dimitrije Demeter

Predgovor k I. dijelu »Dramatičnih pokušaja«
(Zagreb 1838.)
(citira Stjepan pl. Miletić.)

Kazalište je golemo obrazovalište osjećaja, značaja, časti, života i svega što konačno sudbinom jednog naroda odlučuje.

1909.

Bernhard Shaw.

Uvod.

Kako je danas kazališno pitanje u Osijeku aktuelno, a gradsko zastupstvo imade u jednoj od prvih sjednica odlučiti glede novog ugovora i trajanja istoga sa posjednicima starog kazališta, nužno je, da se pitanje kazališta razpravi i osvijetli.

Ovi izvodi, koji sami po sebi preporučuju bezodvlačnu gradnju novog kazališta, poslužiti će svakome, tko se za kazalište zanima, a po gotovo odlučujućim faktorima, kao putokaz.

Logika i izpravnost svih tih izvoda opravdavaju nadu, da će gradsko zastupstvo grada Osijeka gradnju i zaključiti.

KAZALIŠTE.

Savremeni čovjek, tlačten materijalizmom suštog života, nastoji stvoriti si što dostojniji i ljepši obstanak. Čim je borba za obstanak teža i intenzivnija tim je jača težnja za idealnijim bivstovanjem, za oplemenjivanjem života i životnih prilika. To je neke ruke naravno paralizovanje krute prirode sa umjetničkim stvaranjem. — Sa umjetnosti k' životu; sa njome se valja pridignuti iz svagdašnjosti.

Najsposobnija i masi najpristupačnija grana umjetnosti jest kazalište, koje je već od najdavnijih vremena i u svim daljnjim epohama razvoja ljudske kulture, kao kulturni faktor priznato i kultivirano.

Kolievka hrvatske drame je drevni Dubrovnik; u periodi hrvatskog preporoda uskrisio je neumrli Dimitrije Demeter hrvatsku dramatsku umjetnost, koja je nakon odulje stagnacije našla svojega modernoga reformatora u Dr. Stjepanu pl. Miletiću, koji

je jednom od važnih zadaća označio i ustrojenje hrv. kazališta u Osijeku, da uz zagrebačko narodno zemaljsko kazalište vrši kulturnu zadaću u Slavoniji i provincijalnim gradovima.

On je dramatskoj umjetnosti izvoštio dostojno mjesto, znao je za upliv, kojeg je kadra u narodu vršiti i nastojao da joj utre put k boljoj budućnosti, da joj proširi područje.

U Europi je dramatska umjetnost pravo ogledalo kulture i umjetničkih impulza pojedinih naroda, a upravo rapidni razvoj te grane dokazuje, kako je svuda šire obćinstvo prigrlilo dramu odnosno kazalište u obće.

Po gotovo se je diglo uplivanje i uvažavanje kazališta posljednjih godina. Maleni gradovi dižu kazališta, a u velegradovima im se je broj u zadnje 3—4 godine skoro podvostručio.

I grad Osijek priznat je već od davno kao grad u kojem je smisao za kazalište i za kazališnu umjetnost vanredno razvijen.

Razvoju kazališne umjetnosti doprinijelo je mnogo i hrvat. kazališno društvo, ustrojeno pred dvije godine, koje je uz sudjelovanje i požrtvovnost

svih slojeva našeg građanstva, bez razlike narodnosti i vjere, uzmoglo stvoriti stalno kazalište u Osijeku.

U osječkom se kazalištu goji i drama i opereta, a kako god su uspjevale šest-mjesečne sezone stalnog hrvatskog kazališta, našla je i naknadna kratka njemačka stagiona ove godine velik i svestran odziv, što dokazuje, kako zauzetnost za kazalište dnevno raste i kako je kazalište gradu Osijeku ne luksus, nego upravo kulturna potreba.

Reforme koje će se kod kazališta ove godine provesti, zatim kreiranje stalnog kazališnog orkestra itd., dignuti će još više zanimanje, a pomni sastavak repertoara sa literarnog i odgojnog gledišta, usavršivati će se svake godine tako, da će se osječko kazalište razviti u uvaženi i dostojni hram umjetnosti.

Kazališna zgrada.

Sa umjetničkom i kulturnom vrijednosti repertoara mora ići uporedo savršenost predstava i virtuozna izvedba na pozornici, koju podupire tehnika pozornice i inscenacije.

Glavna zaprijevka skupnom djelovanju ovih čimbenika jest u Osijeku kazališna sgrada. Milieu, u kojem naši glumci djeluju, nije podesan ni da digne i potiče njihove ambicije niti da primami općinstvo.

Osim toga današnja sgrada neodgovara ni najprimitivnijim redarstvenim propisima, jer je opasnost od vatre upravo ogromna, a pomanjkanje ventilacije, studen i propuh takovi su nedostaci sa sanitarnog gledišta, da već te činjenice gradnju novog kazališta upravo nalažu.

Konačno i sam trijezni račun dokazuje, da bi grad Osijek već po dosadašnjim izdancima morao bio ozbiljno misliti na gradnju novog kazališta.

Povišenjem najma od strane posjednika sgrade nastala je po gotovo takova situacija, da je to pitanje zado bilo upravo karakter prešnosti.

Sadržaj ove brošure osvjedočiti će svakoga, tko ova stvarna razlaganja pomnije pročita, o mogućnosti i provedivosti gradnje.

Današnje moderno kazalište ne iziskuje za gradnju tako ogromne svote, kako se to općenito drži. To dokazuju mnoga izvedena kazališta, od kojih spominjemo gradsko kazalište u Ostravi koje stoji 400.000 kruna ali je upravo luksuriozno gradjeno i opremljeno, te je proračunato za 900 gledalaca, što bi za naše prilike i broj obćinstva u Osijeku bilo preveliko.

Kazalište u Meranu stoji K 300.000 a obuhvaća 1000 gledalaca.

Najpodesnije nam se pričinja kazalište grada Mindena u Njemačkoj, koje je lani otvoreno i sagradjeno sa svotom od lih M. 220 000.— = oko K 260.000, a proračunato je za 800 gledaoca. — To bi bilo i po veličini kazalište, koje bi našim potrebama najbolje odgovaralo, jer bi prema današnjem bilo za 25% veće, pošto je u starome mjestu za 610 gledaoca.

Ovo bi kazalište i sa arhitektonskog gledišta svojim slogom najbolje pristajalo u trijezni milieu žitnog trga, koji je trg danas jedno od najprikladnijih mjesta za gradnju kazališta. — U tom bi slučaju pozadinu kazališta, koje bi se imalo sa pročeljem prema kolodvorskoj ulici graditi, tvorila domobranska vo-

jarna, koja u glavnom pokazuje iste ili slične linije, a samo kazalište bi žitnom trgu, odnosno budućem kazališnom trgu dalo središnje uporište i ublažilo mu pustoću i dosadu, kojom se taj ogromni trg, obrubljen sa neproporcijonirano niskim kućama odlikuje. — Ta pogriješka bi naprotiv kazalištu došla u korist, jer bi iz razine toga trga imponantno iskočilo. — Obratno kao kod umjetničkog paviljona na Zrinjercu u Zagrebu, gdje okvir ubija preniski centum.

Vlastnici kuća ovog rayona morali bi izdašno i materijalno poduprijeti ovaj projekt, jer cijeli trg i okolina dobiva drugu sliku, oživljuje prometom kojega kazalište uvjetuje, a sgrade i kuće kao i stanovi dobivaju veću vrijednost.

Gradnja i oprema kazališta usljed današnje moderne tehnike i napredka u gradjevnoj konstrukciji iz betona i željeza, pojeftinila se je vanredno. Zanimivo je što prigodom otvorenja kazališta u Mindenu piše uvaženi svjetski list Leipziger Illustrierte Zeitung:

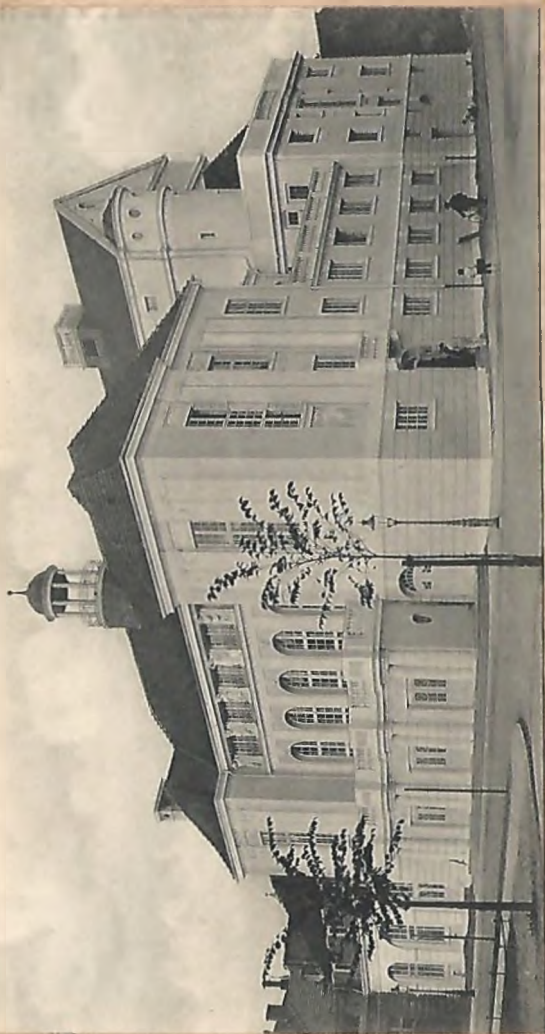
Zwei neue Stadttheater.

Die Zeiten, in denen nur die Residenzen und die Grosstädte über Theaterbauten verfügen konnten, die als wertvolle Bereicherung des jeweiligen architektonischen Bildes der Strassen

oder Plätze anzusprechen waren und doch zugleich allen Forderungen der modernen Bühnenbautechnik zu entsprechen vermochten, sind dahin. Immer zahlreicher werden die Fälle, in denen auch mittlere und selbst kleinere Städte sich aus eigenem Antrieb und aus eigenen Mitteln zur Schöpfung von Heimstätten für die veredelnden Künste entschliessen, die nicht nur durch ihr Äusseres einen bedeutsamen Gewinn für das Städtebild repräsentieren, sondern die auch durch ihre innere Ausstattung Ansprüche erfüllen, wie man sie vor einigen Jahrzehnten kaum an Bühnen ersten Ranges zu stellen wagte. Unter den Neubauten dieser Art verdienen zwei besonderes Interesse. Es sind dies die in der vorigen Woche feierlich eröffneten Stadttheater in Minden und in Kottbus. Die kräftig aufstrebende »Portastadt« Minden hatte bisher nur ein Privattheater, das 1869 eingerichtet wurde und den polizeilichen Forderungen hinsichtlich der Sicherheit der Besucher nicht mehr genügte. Aus den sich so ergebenden unerträglichen Verhältnissen erwuchs für die Stadt die Aufgabe, ein neues Theatergebäude zu schaffen. Die Stadtverwaltung stellte dafür im Jahre 1906. den relativ geringen Betrag von 200.000 M zur Verfügung, und der dortige Stadtbau-

MINDEN I. W.

Theater

KAZALIŠTE U MINDENU
SAGRADJENO 1908.

meister Kersten lieferte in kurzer Zeit einen in kräftigen Barokformen gehaltenen Entwurf, der mit Ausnahme der Hauptfassade, die nach Vorschlägen des damaligen. Regierungs-Baumeisters Kanoldt etwas abgeändert wurde, zur Ausführung gelangte. Das Theater liegt am Klausenwall in unmittelbarer Nähe des Weserparkes und der ebenfalls erst vor einigen Jahren neu errichteten Verwaltungsgebäude des Regierungspräsidiums und des Kreis-ausschusses. Die innere Einrichtung entspricht dem einfachgefälligen Aeussern des Baues, der nur auf den ersten Blick einen etwas nüchternen Eindruck macht. Der Zuschauerraum, ein in vornehmen Formen gehaltenes Bogenhaus, weist eine sehr praktische Platzordnung auf, die eine befriedigende Verteilung von etwa achthundert Personen gewährleistet. Für die Einrichtung der Bühne selbst sind die modernsten Errungenschaften der Technik dienstbar gemacht worden, wobei besonderes Gewicht auf Erzielung möglicher Feuersicherheit gelegt wurde. Am 1. Oktober wurde der Neubau mit einer Festvorstellung verheissungsvoll eingeweiht.

Ovi podatci o gradnji, stvoreni sa novima prednostima za estetski razvoj grada i utisak sa umjetničkog gledišta, važne su, te vriede po gotovo za triezni

i u tom pogledu iznakaženi grad, nu kod nas obstoje i drugi daleko važniji

Razlozi za gradnju.

Jedan od glavnijih jest:

Pogibelj od vatre i sanitarni nedostaci današnje kazališne sgrade.

Važnost i vrijednost kazališta u obće s jedne strane, a sa druge strane trošnost sadašnjeg kazališta, velika opasnost od vatre, ili same panike, koja može uslijed neznatnog razloga nastati, te mnogobrojni nedostaci u sanitarnom pogledu, nalažu svima, koji ovu spoznaju usvajaju i kojima je stalo ne samo do duševne kulture, nego i sigurnosti sugradjana, da uznastoje sje-dinjenim silama, da dodje što skorije do gradnje novog kazališta.

To je dužnost ne samo kazališnih entuzijasta, ne samo modernog čovjeka sa kulturnom težnjom, nego i dužnost najkrućeg filistra, jer egoizam i apatija ne smije na kocku stavljati život i zdravlje sugradjana.

Da kojom nesrećom dodje do vatre, došlo bi do upravo katastrofalnih posljedica.

U koliko je još pozornica priličnim

izlazom osjegurana, gledalište bi, a naročito pako lože, zlo prošle.

Čitavi ložni trakt koji je izgradjen iz suhij jelovih dasaka bez impregnacije, planuo bi u času. Nad ložama je jednaka galerija, sa koje se u momentu nužde i bezglavlja niz uzke i zavinate stube, nebi mogla ni desetina (mjestu je za 240 ljudi) spasiti, a i ti bi kolidirali sa publikom iz loža, jer im je isti put iz sgrade.

Mogućnost financiranja.

Ovo se pitanje riješava mnogo lakše, no što se na prvi mah pričinja

Dapače — potanja kalkulacija realnog računa govori za gradnju novog kazališta, ne samo sa gledišta kulturnog i interesa te udobnosti i životne sigurnosti občinstva već i u interesu gospodarstva gradske uprave.

Tko nas bez predsuda i bez principijelne averzije proti ovome projektu proslijedi, uviditi će, da se gradnja novog kazališta dade bez novoga ili barem bez znatnog tereta za gradski budget provesti. A i ono što bi se dalo tendenciozno teretom nazvati, jest teret prividan i imaginaran, jer valjano novo kazalište je faktor, koji čini grad ugodnijim i za okolicu privlačivijim, koji sa svojim živahnim statusom donša

u strukturu grada život i cirkulaciju te svojim potrebama i potroškom za 70 stalno namještenih osoba, koristi i našem trgovačkom i obrtničkom stališu.

Prelazeć na račun i prikaz sa autentičnim brojkama, utvrđuje se sa istima jednako opravdanost gradnje novog kazališta, kako je neosporiva i njezova važnost i potreba

Današnji izdatci grada za staru sgradu :

Sve do ove godine plaćao je grad Osijek uslijed susretljivosti i benevolencije vlasnika sgrade, glasom posljednjeg gradskog proračuna 1909.

1. Za najamninu (strana prorač. 70.)	K	2000.—
2. Za osjeganje sgrade iz razloga što je nultarnja uredba drvena i opasnost prema shvaćanju osjeguravajućih društava ogromna. (Str. 70)	K	900.—
3. Za osjeganje kulis i nareda na pozornici	K	77.58
4. Super-osjeganje za 100 predstava, uslijed povećane opasnosti. (Str. 70)	K	280.80

5. Za popravak sgrade, čišćenje zahoda, uređenje plinskoga svjetla itd. (Str. 70)	K	1200.—
6 Za pazikuću kroz 6 mjeseci (Str. 70)	K	240.—
7. Za obnovu i popravak kulisa i dekoracija glasom proračuna (Str. 72)	K	2000.—
- (Potonji je trošak nuzgredno rečeno, izbačen novac, jer se na ovoj i ovakovoj pozornici, te usljed pomanjkanja spremišta, nemože i neda ništa niti obnoviti niti uzdržati.

Dosadanji izdatci	K	6698.46
Usljed zahtjeva i ultimatumu kućevlastnika diže se najamnina na K 5000.— dakle više za:	K	3000.—
Osim toga stavlja se jednako kategorično zahtjev, da grad nosi porez, koji iznosi prema sastavku gradskoga tajnika	K	1340.—

Sveukupni trošak najamnine, osjeganja i

uzdržavanja	iznosi	
prema tomu	K	11038.46
Glasom zaključka i odobrenja po gradskom zastupstvu od g. 1901. imade se iz investicione zaklade grada Osijeka za zakladu gradnje novog kazališta pridnjeti godišnje		
	K	<u>2000.—</u>
Ukupno	K	13038.46

Primjećujem da sve ove navedene i prelimirane stavke, u koliko se ne upotrebe, pripadaju gradjevnoj zakladi, dakle tvore absolutni izdatak grada Osijeka za kazalište.

Za taj ogromni izdatak ima grad staru, neprikladnu, za život i zdravlje gradjana opasnu kazališnu sgradu, koja jest i ostaje tudje vlasništvo, kao što je i sav unutarnji nared kojega grad sukcesivno nabavlja, vlasništvo posjednika sgrade.

Povrh svega toga je stanje loža i gledališta danas tako zapušteno, da bi se već za godinu dana iziskivao veći nego li redoviti trošak, ako prem se ni najboljom voljom sa tima izdatecima nebi ništa polučilo. Svi ti troškovi su izbačen novac, te bi to značilo lih nastavljati dosadanje grijehe.

Da reasumiramo:

Prema svem rečenom izdaje grad Osijek danas za najam i uzdržanje starog i neprikladnog kazališta — koje je tuđje vlasništvo godišnje preko
K. 13.000.—

dočim bi za novo moderno sa svim komfortom i novijim kazališnim i higijenskim i sigurnosnim uredbama providjeno kazalište, prema niže navedenima naertima i prema aproksimativnom ali utvrđenom proračunu, kako je niže iznešeni imao plaćati:

a) za amortizaciju zajma	K 12.179.75
b) za uzdržavanje sgrade	« 1.000.—
c) osjeganje	« 1.000.—

Ukupno K 14.179.75

dakle K 1000.— više, ali zato postaje vlasnikom novog i modernog kazališta.

Sve ostale troškove nosi i može nositi kazališno društvo — koje je svojim osbiljnim i uspješnim djelovanjem dobilo karakter stalne kulturne inštitucije, *mijenjale se političke i stranačke prilike kako mu drago, jer je cilj i svrha toga društva lih kulturna i izvan politička.* — Posebno poglavlje razlaže odnošaj kazališnog društva prema kazalištu.

Kad se sravne razlike, koje iz gornje prispodobe proizlaze, prvo u troškovima, drugo u ekvivalentu, koji uslijed tih troškova rezultira, onda mora svatko, koji imade malo smisla za napredak i

dobrobit gradjanstva i grada Osijeka, na pitanje, smije li i može li grad Osijek i gradsko zastupstvo odgoditi gradnju novog kazališta, odgovoriti sa razboritim i odlučnim ne smije!

Trošak gradnje novog kazališta.

Kazalište bi stajalo prema razvrštenim svotama proračuna, složenog u svrhu kalkulacije na temelju provedene gradnje kazališta u Mindenu i Meranu. te djelomičnim oslonom na kazalište u Ostravi: (Vidi odnosno poglavlje!)

1. Kazališna zgrada	K 250.000 —
2. Centralno loženje	« 15.000.—
3. Električno svjetlo i inštalacija	« 30.000.—
4. Čilimi i zastori u gledalištu i foyeru	« 10.000.—
5. Dekoracije	« 30.000.—
6. Udopunjenje pokućstva	« 6.000.—
7. Uredjenje bureau i blagajne	« 2.000.—
8. Vatroobranbeni nared	« 3.000.—
9. Uredjenje soba za pokuše i učenje te garderobe za glumce	« 4.000.—
10. Eventualija	« 15.000.—
Ukupno	K 365.000.—

Ovakovo kazalište bilo bi uredjeno za kojih 800—850 gledalaca. U da-

našnje stane 610 gledalaca, od kojih oko 200 može tek neudobno pratiti predstavljanje na pozornici.

Po veličini bi ovakovo kazalište broju pučanstva i razvoju Osijeka sasvim odgovaralo, a dok se grad jače razvije, moći će se produljiti sezone igranja i predbrojne serije »para« i »nepara« zamijeniti sa sistemom A B i C.

Namaknuće troškova.

1. Amortizacioni zajam grada Osijeka za kazalište	K 230.000.—
2. Prinos kr. zem. vlade iz zemaljskih sredstava	K 100 000.—
3. Gradjevni fond za kazalište	K 35.000.—
Ukupno . . .	<u>K 365.000.—</u>

Ad 1. Upućujemo na tumačenje zajma i razlaganje g. Oskara Weismayera (St.).

Ad 2. Visoka kr. zemalj. vlada, koja je u pravoj spoznaji i uvažujući kulturnu vrijednost kazališta svojedobno doprinijela i za gradnju gradskoga kazališta u Varaždinu i za gradnju narodnog zemalj. kazališta u Zagrebu znatne svote, nedvojbeno će se odazvati opravdanoj molbi glavnog grada Slavonije.

To se može i smije tim sigurnije očekivati, jer kod nas nema, gradova u kojima bi bilo potrebe u iste svrhe, stoga u ovom osamljenom slučaju visoka kr. zemaljska vlada, kojoj je promicanje kulture jedna od najvažnijih zadaća, neće osujetiti realizovanje ovog projekta, čime naša dramatska umjetnost zadobiva širu podlogu i novo područje za kulturni upliv u narodu.

Ad 3. Ova svota je fakat, a ovaj će iznos do god. 1910. nadajmo se godine gradnje — biti kompletan.

Godišnji trošak grada za novo kazalište:

Amortizacija zajma od K 230000.— na temelju amortizacijonog ključa iznosi	K	12179.75
Uzdržavanje sgrade:	K	1000.—
Osjeguranje:	K	<u>1000 —</u>
	Ukupno K	14000.—

te nakon bezporezne periode za novogradnje — porez.

Sve ostale troškove pazikuće, uzdržavanja kulisa, i nareda, čišćenja sgrade itd. preuzimlje hrvatsko kazališno društvo, koje će naći rekompensaciju u iznajmljenju bufeta i u pojačanom prihodu iz kazališnih predstava itd. kako to predsjednik kazališnog društva izjavljuje i razlaže.

Usljed tako razdijeljenog tereta, proizlazi za grad Osijek slijedeći razmjjer

Godišnji trošak grada:

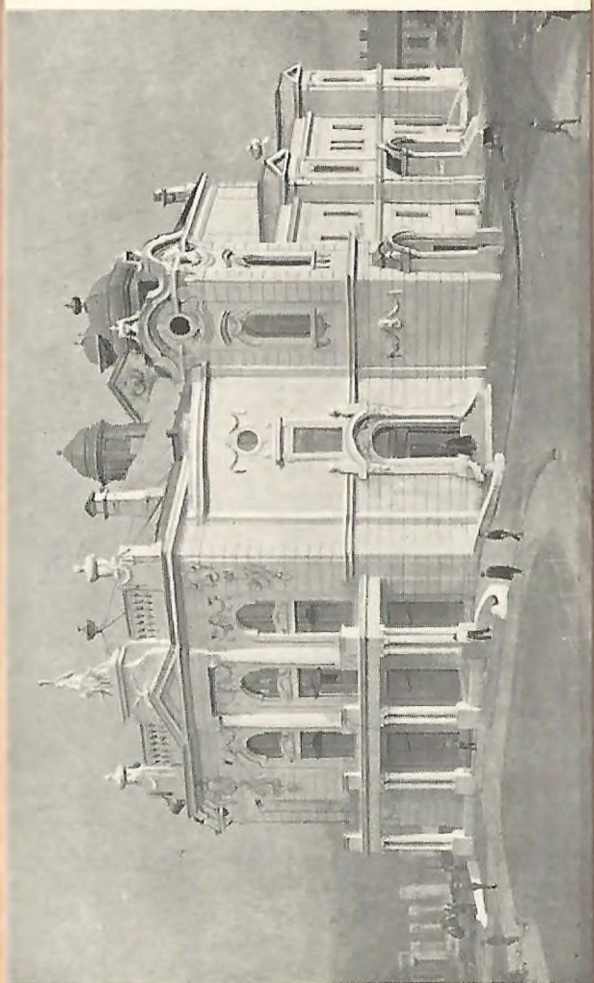
za staro kazalište K 13.038 46

za novo kazalište K 14.000—

razlika = ca K 1000—

Ali grad dolazi u posjed nove moderne kazalištne sgrade, u kojoj su opasnost od vatre, i nedostaci sanitarna snižena na minimum, unapredjuje arhitektonsku ljepotu čitavog jednog gradskog predijela, namiče radništvu, koje trpi uslijed posvemašnje stagnacije gradnja, zaslužbinu i izvršuje jedan važan dio svojeg programa, jer je gradnja novog kazališta principijelno već god. 1901. zaključena, kad se je na predlog grad. zastupnika g. Adama pl. Reisnera zasnovao fond za gradnju kazališta.

KAZALIŠTE V OSTRAVI.

Stanovište hrvatskog kazališnog društva u Osijeku.

(Stjepan Kenfelj.)

Hrvatsko kazališno društvo koje sada postoji dvije godine, niknulo je iz opće kulturne težnje i nastojanja, da hrvatskom jeziku provede osječku pozornicu i da na njoj osvoji materinskoj riječi prvo mjesto.

Obzirom na skepsu sa strane građanstva, bio je prvi i odlučni istup kazališnog društva : kreiranje stalnog hrvatskog kazališta u Osijeku, već prve godine dosta mučan posao, a trebalo je i nadalje mnogo napora i rada uložiti da se stvoreno kazalište uzdrži.

Ove godine stupa hrvatsko narodno kazalište u treću sezonu, te stoji, nakon što je već prošle sezone dokazalo veliki napredak a steklo i priznanje u kolijevci hrvatske kulture, Dubrovniku, gdje su pretenzije općinstva razmaženog talijanskim dramatskim i glazbenim predstavama, izvrsne i visoke kvalitete.

Bilance hrvatskog kazališta i terrain kojeg si je stvorilo svojim djelovanjem u Dalmaciji, Karlovcu, Varaždinu i t. d. ovlašćuju nas ustvrditi, da mu je obstanak posve osiguran.

Nekoje važne i zamašne reforme i uvođenje stalnog orkestra, što će se sve provesti pred i u sezoni 1909/10 zajamčuju znatni kvalitativni napredak a s time u savezu dakako i materijalno ojačanje zavoda.

Hrvatsko narodno kazalište, ta institucija osječkog kazališnog društva, mnogo trpi uslijed jednog velikog nedostatka, a to je današnje kazališne sgrade. Kazališna sgrada, koju grad Osijek od privatnog vlasnika iznajmljuje i koju uzdržava stara je, nespretna i neodgovara više svrsi. Upliviše štetno na posjet kazališta, koje se u zimi, dakle za vrijeme prave kazališne sezone ne da valjano grijati, neima ventilacije, nema prostorija za zadržavanje publike u međučinima, manjka bufet, garderoba je nespretna, — u kratko, ne pruža baš nikakove udobnosti, te je za oštrije studeni prava žrtva prosjediti ukočen 2—3 sata u kazalištu.

O pozorišnoj tehnici, važnom dijelu kazališne umjetnosti, ne može biti ni govora. Glumačko osoblje trpi u pojačanoj mjeri uslijed manjkavosti sgrade, te se može ustvrditi, da se velik dio

uspjeha izgubi u sniženoj ambiciji i zlovolji, prouzročenoj milieuom neprijatne pozornice. I najskromniji scenski efekti nemogući su uslijed dimenzija i situacije pozornice te nuzgrednih prostorija.

Teško je takodjer reći, gdje je higijenska pogibelj i pogibelj vatre veća, da li na pozornici ili u gledalištu. Konačno je i samo kazalište danas, nakon 40 godina opstanka, uslijed porasta pučanstva a i uslijed većeg smisla za posjet kazališta premaleno, što se kod nedjeljnih predstava, te kod jačih noviteta opetovano opaža.

U novoj modernoj sgradi poskočila bi ne samo kvaliteta kazališta, nego i posjet i dakako prihod kazališta. Obzirom na to, a i već po današnjem proračunu kazališta, moglo bi kazališno društvo sve manje terete, koji su do sada teretili gradski proračun, preuzeti, čime bi mogućí porast troškova za grad bio izključen, tako da je svota od K 14.000 maksimum, kojega grad u vrhu kazališta izdaje, prelazeći time u vlasništvo modernog, novog kazališta, koje će gradu Osijeku dalnjih 40—50 godina dostajati.

Osjeguranje sgrade i inventara, troškovi pazikuće i uzdržavanja dekoracija i inventara prešlo bi prema tome u ruke kazališnog društva.

O provedljivosti ove obveze pokazališnom društvu nema sumnje, uzmemo li

u obzir spremu i svestrani oduševljeni odziv prigodom ostvarenja stalnog kazališta, pred dvije godine. Uvjereni smo, da će se našem pozivu odazvati svi rodoljubi i imućniji građani, te je uspjeh akcije, koju ćemo u tu svrhu povesti nedvojben.

Te troškove, koje bi preuzeli, namirilo bi kazališno društvo iz pojačanog prihoda uslijed većeg broja sjedala i loža u kazalištu, a sigurno i jačeg posjeta u novoj udobnoj sgradi, te iz prihoda bufeta, kojega grad kazališnom društvu kao neke ruke odštetu za preuzete dužnosti prepušta. Neki prihod bi i zgodimično iznajmljivanje kazalištnim stagionama ili u koncertne svrhe odbacivalo.

Grad Osijek može kazališno društvo smatrati *stalnim i sigurnim faktorom, jer je obstanak ovoga društva siguran*. I za slučaj, da iz vanrednih razloga, koje u ostalom ne uvidjam, prestane djelovanje kazališnog društva, stupa na njegovo mjesto zakupnik kazališta, koji će naprama gradu morati i moći preuzeti gornje troškove. Dakle ni u kojem slučaju ne proizlazi za grad opasnost većeg troška niti ma kakov riziko.

Što se tiče doprinosa za gradnju kazališta od strane visoke kr. zemaljske vlade, koji bi prema gradjevnom projektu iznosio lih oko 26% gradjevnog troška, to držim, prosudjujuć i pozna-

vajuć kao predsjednik hrvatskog kazališnog društva u Osijeku, blagonaklonost visoke kr. zem. vlade i interes preuzvišenog gospodina bana za glazbenu i dramsku kulturu u opće i za osječko kazalište napose, da će se visoka vlada molbi grada Osijeka i osječčkog gradjanstva odazvati. Držim to tim više, jer je visoka kr. zem. vlada za gradnju kazališta u Zagrebu doprinjela velike svote i kod gradnje gradskog kazališta u Varaždinu sudjelovala.

Reasumirajuć sve glavne momente ovog projekta, koji mi je kao predsjedniku hrvatskog kazališnog društva u manuskriptu predložen, uvjeren sam o mogućoj i bezodvlačnoj provedivosti istoga. A pošto je važno i u projektu uključeno sudjelovanje hrv. kaz. društva, preuzećem svih troškova mimo amortizacije zajma i uzdržavanja te osjeganja sgrade, to kao predsjednik kazališnog društva, poznavajuć stanje, izgleda i faktične rezultate hrv. kazališta, mogu izjaviti, da se na ova obećanja može sigurno računati i da će hrvatsko kazališno društvo naći puta i načina, kako da ih realizira, kako da riječ pretvori u djelo.

U ime hrv. kazališnog društva:

Predsjednik :

Stjepan Kenfelj

kr. podžupan, županije virovitičke.

Amortizacioni zajma za gradnju kazališta.

Oskar Weismayer.

Proučiv sadržaj ovog projekta, koji mi je zajedno sa primjerom gradnje u Mindenu predložen, mogu izjaviti, da sam u obće prijatelj emancipacije grada svih od privatnih poduzeća, koje po svojoj prirodi spadaju u okvir komunalnog gospodarstva.

Realizovanjem ovog projekta došao bi grad uz skoro jednake troškove kakove i danas nosi u posjed novog kazališta.

To je već samo po sebi takav argument za gradnju, da netreba ni spominjati kulturne vrijednosti samog kazališta, koja je kao i svaki kulturni razvoj i napredak od neprocjenjive vrijednosti.

Kazalište je sa prometnog gledišta za grad kao Osiek, koji je središte bogate okolice, u kojega vode sa svih strana ceste i željeznice jednako važna inštitucija, jer svojom privlačivosti upliviše na živahnost i promet grada, kako je to sasvim opravdano istaknuto.

Zamoljen za stručnjaško mnijenje

o financiranju izjavljujem, da u projektu neima utopije, jer sam i sam uvjeren da će visoka kr. zemaljska vlada onaj doprinos, koji se predpostavlja, obzirom na svrhu, nedvojbeno doprinieti, dočim 50-godišnja amortizacija kvota za zajam od 230.000 -- K prema današnjem stanju novčanog tržišta iznosi: **5-15**⁰/₀, nu valja u obzir uzeti, da će biti vjerojatni debrojni tečaj $97\frac{1}{4}$ ⁰/₀, tako da će se grad morati zadužiti glavnicom od K 236.500 -- za da efektivno dobije svotu od K 230.000.

Prema tome je stavka amortizacije od K 12.179·75 u računu godišnjeg troška za kazalište, faktična i stalna brojka.

Moje je mnjenje, da se gradnja kazališta na temelju ovog proračuna može provesti bez saveza sa ostalima gradu potrebnim investicijami, jer se nastojanjem hrvatskog kazališnog društva osjegurava valjana uprava same sgrade što grad lišava svakih eventualnih daljnjih troškova, a onaj trošak kojega će usljed gradnje nositi ne involvira za grad većeg tereta. Gradnji prema tome ne stoji upravo ništa na putu.

Predlog i gradnja kazališta.

(Dragutin Laubner.)

Odkaz ugovora, odnosno povišenje najamnine za dosadanju kazališnu sgradu s jedne strane, a prijeka nužda, da se u Osijeku napokon sagradi čestito i protiv pogibelji vatre osigurano kazalište s druge strane, potiču me, da i ja o tom predmetu izjavim svoje mišljenje.

Pitanje gradnje novoga kazališta već je odavna ne samo kod gradskog zastupstva, već i u krugovima osječkog kazališnog općinstva na »dnevnom redu«, sa kojega se ne će dati skinuti, dok se gradjanstvo, odnosno njegovi zastupnici u gradskom vijeću energično ne odluče da ga riješe.

Upravo sada pruža se za to najbolja zgodna, jer se radi o produljenju najamnog ugovora »sa povišenim cijenama«. Jedan pogled u izvrsno promišljeni expoze i proračun za godišnji trošak amortiz. zajma od g. Oskara Weiszmayera, daje nam temeljite upute, kako sa žrtvama, što bi ih sada

imali za novi najamni ugovor doprinijeti, možemo imati novo, moderno i od pogibelji vatre zaštićeno kazalište.

Da naš grad ovakovo kazalište treba i mora imati, uvidjet će svatko, kome je stalo do uzgoja umjetnosti i kulturnog napredovanja našeg grada, a naročito moraju to uvidjeti oni mjerodavni krugovi, kojima je dužnost, da zapriječe, kako Osijek ne bi pao na stepen sela i koji moraju poduzeti sva razpoloživa sredstva za konačnu gradnju novog kazališta.

Ali gradnja novog kazališta nije opravdana samo iz gore navedenih razloga.

Glavni razlog jest opasnost vatre u sadanjem trošnom hramu muza, iz kojega se u slučaju vatre — što Bože očuvaj — mnogi posjetioc ne bi više vratio svojim milim i dragima. To je jedna činjenica koju osim kompetentne oblasti, ne smijemo ni mi smetnuti s uma.

Konačno izjavljujem, da se potpuno priključujem izvodima, iznešenim u ovoj brošuri i da se nadam, da će ista naići na koli sa strane mjerodavnih krugova toli sa strane našeg za umjetnost zauzetog gradjanstva, na one simpatije i onu pažnju, koja će omogućiti, da se sjedinjenim silama čim prije podigne pozorišnoj umjetnosti dostojan dom,

koji će služiti na ures i čast našega grada, a ujedno biti trajnim spomenikom na proslavu stogodišnjice grada Osijeka. Iz toga razloga imalo bi se kazalište prozvati »Jubilarnim gradskim kazalištem.«

Kazalište — narodno-kulturna potreba.

Dr. Ante Pinterović.

Velikim zanimanjem pročitao sam rukopis ove osnove za podignuće kazalištne zgrade u Osijeku, te mogu reći, da sam stekao uvjerenje, da je osnova izvediva

Već prije više godina bavili su se neki naši odlični gradjani tom istom mišlju, ali nije došlo do izvedenja.

Predležeća ali osnova, utemeljena na strukovnoj kalkulaciji i na pouzdanim podacima, stavlja tu misao pred sam čin izvedenja.

Izvedenje ove osnove držim već sa obzirom na loše stanje sadanje u privatnom posjedu se nalazeće — kazališne zgrade prijekom potrebom.

Nu grad Osijek i po svom položaju kao glavni grad Slavonije i po svom broju pučanstva i po broju svoje inteligencije nemože biti bez toli važne kulturne institucije, kao što je stalno kazalište, a takovo se opet nemože zamisliti bez vlastite gradske kazalištne zgrade.

O velikoj odgojnoj i prosvjetnoj zadaći kazalištne institucije svatko je uvjeren.

Za grad Osijek pitanje kazališta imade i drugu zadaću.

U narodno-prosvjetnom smislu grad Osijek nije još ono, što bi kao glavni grad Slavonije morao da bude — da bude za iztočnu stranu naše domovine neko prosvjetno stjecište.

Osijek danas nestoji ni u trgovačkom ni u prometnom pogledu sa ostalom Slavonijom u tako tijesnom saobraćaju i savezu, kako bi mi svi to željeli. Tomu su krivi mnogi uzroci, koji ovamo nepadaju. U narodnim krugovima naše lijepe Slavonije, smatran je bio Osijek do nedavna kao neko odtudjeno mjesto, kamo se nije rado išlo.

Bude li grad Osijek i njegovo građanstvo išlo više u susret narodnim težnjama i osjećajima hrvatskog naroda, prije će si osvojiti uvaženo mjesto u kolu ostalih gradova i trgovišta prostrane naše Slavonije.

Ustrojenjem hrvatskog narodnog kazališnog društva u Osijeku pokazalo je osječko građanstvo, da dobro shvaća svoju zadaću, te je snažnim korakom pokročilo naprijed u narodnom pravu. To će gradu Osijeku i njegovu građanstvu bez dvojbe donijeti i mnogo materijalne koristi.

Stalno hrvatsko kazalište privlačiti će narodne krugove gradu Osijeku, pobuditi će življi saobraćaj između Osijeka te okolišnih gradova i trgova.

višta, a podobno će biti povoljno utjecati na razvoj socijalnih odnošaja susjednih mjesta.

Imamo već kazalištno društvo i umjetničku družinu, nu valja sve to ustaliti i osigurati za budućnost, a to se može postići samo podignućem moderne, svim zahtjevima estetike, higijene i sigurnosti odgovarajuće sgrade, koja opet treba da bude vlasništvo gradske občine.

Nedvojim ni najmanje, da će svi pozvani faktori i gradska občina i visoka vlada i sabor učiniti svoju patriotsku dužnost, da se ova osnova što dostojnije grada Osijeka provede.

Kao narodni zastupnik grada Osijeka I. i kao gradski zastupnik najtoplije preporučujem izvedenje ove osnove.

Gradnja kazališta u Osijeku i troškovi gradnje.

(Viktor Axmann.)

Usvajajuć sve razloge, koji za gradnju kazališta govore, t. j.: a) opasnost od vatre, b) nedostaci sa higijenskog gledišta, c) nespretnost pozornice i hieničkih prostorija d) pomanjkanje spremišta, e) neudobnost gledališta i po gotovo f) izdatci gradske občine za najam sgrade i sa njenom trošnosti u savezu stojeći ostali izdatci, zainteresovao sam se u jačoj mjeri za pitanje gradnje kazališta.

Na poticaj kazališnog društva u kojem sam član odbora, a i iz vlastite inicijative, ne samo kao arhitekt i graditelj nego i kao gradski zastupnik, imajući pred očima probitak grada, sakupio sam razne podatke, koji pitanje troškova za jedno novo kazalište prema najnovijima iskustvima tumače i objašnjaju.

Poglavito sam imao pred očima kazalište u Mindenu, koje bi po slogu i po svrsi odgovarajućoj jednostavnosti, za naše prilike i naše najprirodnije gradilište -- današnji žitni trg -- izvrsno odgovaralo.

Na moj izravni upit primio sam oficijelni odgovor gradskog gradjevnog ureda u Mindenu, u kojem mi sam graditelj, arhitekt g. Kersten, ljubeznim načinom saobćuje da kazalište, kako je u »Leipz. Ill. Zeit« svojedobno opisano, stoji M 230.000.— ali dodaje: (•Es ist zu bemerken, dass die Fundamente 300 tiefer als bei gutem Baugrunde ausgeführt werden mussten, was eine Mehrausgabe von rund M 15.000.— veranlasste; also für gut M 220.000.— das Theater zu bauen ist.«

Ujedno su mi priposlani svi nacrti i razdijeljeni troškovi.

Ovi se troškovi razpadaju na:

1. Zidarski posao i materijal	M 85—90.000.—
2. Željezni stupovi . . .	1.000.—
3. Tesarski posao . . .	10.000.—
4. Pokrivanje krova . . .	6.000.—
5. Limarski posao . . .	4.500.—
6. Stolarski posao . . .	15.000.—
7. Bravarski posao . . .	8.000.—
8. Kiparski posao . . .	6.200.—
9. Staklarski posao . . .	1.300.—
10. Soboslikarski posao . . .	3.900.—
11. Linoleum	3.200.—
12. Gromovod	300.—
13. Zahodi, odvodnja i vatrobrana	6.700.—
14. Centralno loženje i ventilacija	13.300.—
15. Električna rasvjeta . . .	13.200.—

16. Sjedala »	6.000.—
17. Uredjaj pozornice . »	14.700.—
18. Razni manji troškovi »	7.700.—
Ukupno . . M 215—	220.000.—

što u krune izračunano iznosi oko K 255.000.—

Kako je kod osječkog projekta opredjeljeno za kazališne dekoracije K 30.000.— što prema specijalnom sastavku scena i obzirom na uporabivi dio sadašnjih dekoracija podpuno dostaje, to bi proizlazio naprama trošku kazališta u Mindenu višak od K 80.000.— koji bi imao pokriti troškove za preliminirane veće dimenzije kazališta, električne inštalacije i skupljeg građevnog troška, te nabave raznog uredjaja.

Kazalište u Mindenu imade 1150 m² građevne površine, tako da 1 m² dolazi oko K 225.— dočim bi kazalište u Osijeku prema idealnoj škici, koju sam u svrhu lakšeg pregleda i kalkuliranja priugotovio, pokrivalo oko 1271 m² tako da bi na 1 m² odpadalo nešto preko 270 kruna, a to je tako znatna diferencija, da će nedvojbeno dostajati za pokriće svih troškovnih razlika kod gradnje, materijala, uredjenja itd.

U ovom nazoru podupro me je i spomenspis novog kazališta u Mährisch-Ostrau, koje je pred dvije godine sa-gradjeno.

Usljed razpisanog natječaja pris- pjelo je više nacрта od kojih je onaj

bečkog arhitekta Aleksandera Graffa najviše odgovarao.

Kazalište je uređeno za 816 gledalaca a gradjevna površina iznosi 1240 m².

Cjena je preliminirana prema prvobitnom nacrtu na K 396.425.— dakle K 310 po 1 m² ali je uslijed špecijalnih promjena narasla na K 441.520.— medju kojima je samo za pozlatarske, kiparske i tapetarske radnje izdano oko K 75.000.—, koji se trošak kod kazališta u Mindenu za 75% snizuje.

Trošak kazališta u Ostrovi iznosi :

1. Zidarski posao	K 163.673·30
2. Klesarski „	K 7 537.—
3. Tesarski „	K 15.036·75
4. Limarski „	K 12.888 30
5. Pokrivački „	K 1.170 —
6. Stolarski „	K 15.834.—
7. Bravarski „	K 10.763.—
8. Staklarski „	K 2.236.—
9. Slikarski „	K 12 711.—
10. Umjetn. kipar. posao	K 42.000 —
11. Željezni stupovi	K 13.387·50
12. Željezna konstrukcija	K 45.727 50
13. Uredjaj pozornice	K 19.200.—
14. Tapet. i stolci	K 26.997 —
15. Centralno loženje	K 14.000.—
16. Vodovod, zahodi	K 9.000.—
17. Telegraf, munjovod	K 1.900 —
18. Elektr. instal.	K 12.450.—
19 „ lusteri	K 8.000.—
20. Taracanje	K 3.170.—

21. Gips-posao	K	1.965.—
22. Jalouzije	K	474.30
23. Razno	K	3 500 —
		<hr/>
	K	443.520 —

Svakako se gradska občina razpisom natječaja može i mora osjegurati proti presizanju opredjeljene gradjevne svote, tako da se podnesci smiju lih u opredjeljenoj granici kretati.

Priložene idealne škice partera te prvog i drugog trakta sadržavaju samo temeljnu ideju, bez obzira na modifikacije, prilikama, potrebam i tehničkim zahtjevima uvjetovane razdiobe nutrašnjosti itd., što je sve stvar natječaja i gradjevnih ponuda.

Za primjer a ujedno i kao dokaz kako se daje za iznos, kakov se je uzeo u proračun, kazalište sagrađiti neka služi u posljednjemu broju »Bautechniker« razpisani natječaj grada Brüxa sa 25.000 stanovnika, kojega donášam u cjelosti:

Preis Ausschreibung

für ein Projekt zur Erbauung des Stadttheaters in Brüx.

Die Stadtgemeinde Brüx schreibt unter den Architekten deutscher Nationalität der im Reichsrate vertretenen Königreiche und Länder, welche in diesen ihren ständigen Wohnsitz haben,

einen Wettbewerb zum Neubau eines Stadttheaters in Brüx aus.

Der Wettbewerb soll der Stadtgemeinde zunächst Ideenskizzen liefern und wird diesbezüglich der Wahl eines der Projekte zur Ausführung vollständig freie Hand vorbehalten.

Die Wettbewerbsarbeiten sind mit einem Kennwort zu versehen und unter Beischluss eines mit demselben Kennwort versehenen Briefumschlages, in welchem die Adresse des Bewerbers angegeben ist, bis längstens 31. Juli 1909, 12 Uhr mittags, bei dem gefertigten Bürgermeisteramte abzugeben. Falls die Arbeiten mit Post übersendet werden, dürfen sie keinen späteren Aufgabestempel als von 31. Juli tragen. Von der erfolgten Absendung eines Entwurfes ist die Einreichungsstelle mittels Postkarte zu verständigen. Verspätet eingereichte Entwürfe werden nicht berücksichtigt.

Das Bauprogramm und die Skizzen des Bauplatzes können von dem gefertigten Amte gegen Einsendung von 4 K. bezogen werden, welcher Betrag bei Einsendung eines Projektes zurückerstattet wird.

Das Theater ist nur für Bühnenaufführungen bestimmt und hat einen Fassungsraum von 550—600, keinesfalls aber über 600 Personen zu erhalten, wobei ein grösserer Wert auf billigere

Sitzplätze gelegt wird. Eine grosse Anzahl Logen ist nicht wünschenswert und sind dieselben auf das äusserste Mass zu beschränken. Bei der Projektierung ist das Landesgesetz vom 27. März 1887. L.-G. Bl. Nr. 27, genau zu beachten.

Die Gesamt-Kosten dürfen den Höchstbetrag von K 300.000.— bis K 320.000.— nicht überschreiten, wobei alle Nebenkosten eingerechnet sein müssen, mit Ausschluss der sogenannten technischen Bühneneinrichtung.

Zur Verteilung gelangen folgende Preise: ein erster Preis mit K. 2000, ein zweiter Preis mit K. 1500, ein dritter Preis mit K. 1000.

Alle erforderlichen Behelfe und Auskünfte sind beim städtischen Bauamte einzuholen.

Bürgermeisteramt

Brüx, am 24. April 1909.

Der Bürgermeister-Stellvertreter:
Dr. Leitner.

Zaključak.

Iz predočenog se razabiru prednosti koje bi gradnjom kazališta proizašle ne samo za prilike dramske umjetnosti, nego i za gospodarstvo grada. Dokazano je, da gradnja jednog našoj potrebi i našim prilikama odgovarajućeg kazališta nije tako skupa kao što se to obično drži i *da se može bez novog tereta za grad provesti, dočim se modus financiranja temelji također trijezno na opravdanoj pretpostavi zemaljskog doprinosa.*

Tvrdnje su podkrijepljene sa stručnjačkim izjavama, koje podupiru i mnijenja pojedinaca. *Što je glavno mogućnost je gradnje u okviru preliminiranih troškova dokazana najbolje sa već izvedenim kazalištem u Mindenu, kojega kraj jednakih dimenzija troškom nadmašujemo, a isto tako i onim u Ostravi, koje je za K 440.000.— upravo luksuriozno sagrađeno, jer na same kiparske, slikarske te tapetarske radnje otpada od te svote oko K 75.000.—.*

Da se bolje predoči i prosudi kakova su kazališta, koja ovdje napose spominjemo, prilažemo ovoj brošuri osim idealnih škica za pojedine spr-

tove budućeg kazališta i slike kazališta u Mindenu i u Ostravi. Mora se priznati da se obje sgrade dostojno prezentiraju, a na žitni trg bi svakako ova prva bolje pristajala.

U regulatornoj osnovi grada Osijeka rezervirao je gradski mjernički ured za kazalište gradilište na novom trgu, postrance od buduće vijećnice. Kad bi to mjesto došlo osbiljno u pretres, onda bi možda bogatija Fasada kazališta u Ostravi bolje odgovarala jer — ma da je i ovo kazalište u Baroku izvedeno, od većeg je i monumentalnijeg utiska, te valjda sposobnije da se da svakako snažnim slogom nove vijećnice u sklad dovede. Eventualno bi se gradilište vijećnice i kazališta dalo i međjusobno zamieniti.

Kod pitanja mjesta valja uzeti u obzir, da gradilište na žitnom trgu ništa nestoji, da je tlo i okolišje utvrđjeno, te da je žitni trg bliži i sgodniji za izgradjene djelove grada, koji su glavni kontingenti kazališnih posjetitelja, dočim je izgradnja novog gradskog rayona prema tvrđjavi ipak još u dosta dalekoj perspektivi.

Žitni trg može i dalje služiti svojoj današnjoj svrsi jer je tako velik, da prostor dostaje i za najjače sajmene dane. Dovoljno je da se dio od pročelja do kolodvorske ulice spretno pa-

kira, dočim bi ostali i kako se iz nacrta vidi dovoljni prostor ostao za tržne svrhe sve dotle, dok daljnji razvoj grada nebude zahtjevao drugi raspored

Na temelju priloženog plana u kojem su oba gradilišta označena, moći će si svatko glede toga pitanja lakše pravi sud stvoriti.

Jednostavnost osječke kazališne sgrade zahtjeva ne samo princip štednje i ograničenost sredstava koja dolaze i mogu doći u obzir, nego i moderno svaćanje, koje i u gradjevnoj umjetnosti provadja načelo istine.

Zdrava i praktična ozbiljnost i harmonija forme i organičnosti, sa glavnim obzirom na svrhu sgrade i eliminiranje svakog lažnog i pretjeranog nakita te svake talmi-fasade!

Kazalište neka se prilagodi okviru u kojeg će se postaviti, a unutrašnjost neka se približi jednostavnosti Münchenskog Schauspielhausa, naravno, bez da se izgubi savez između vanjštine i unutrašnjosti — jednom riječi, nova kazališna sgrada neka odgovara obćim našim prilikama.

Iz svega iznešenog proizlazi za slavno gradsko zastupstvo zadaća, da gradnju kazališta zaključi i da poduzme nužne korake kod visoke kr. zemaljske vlade glede zemaljskog do-

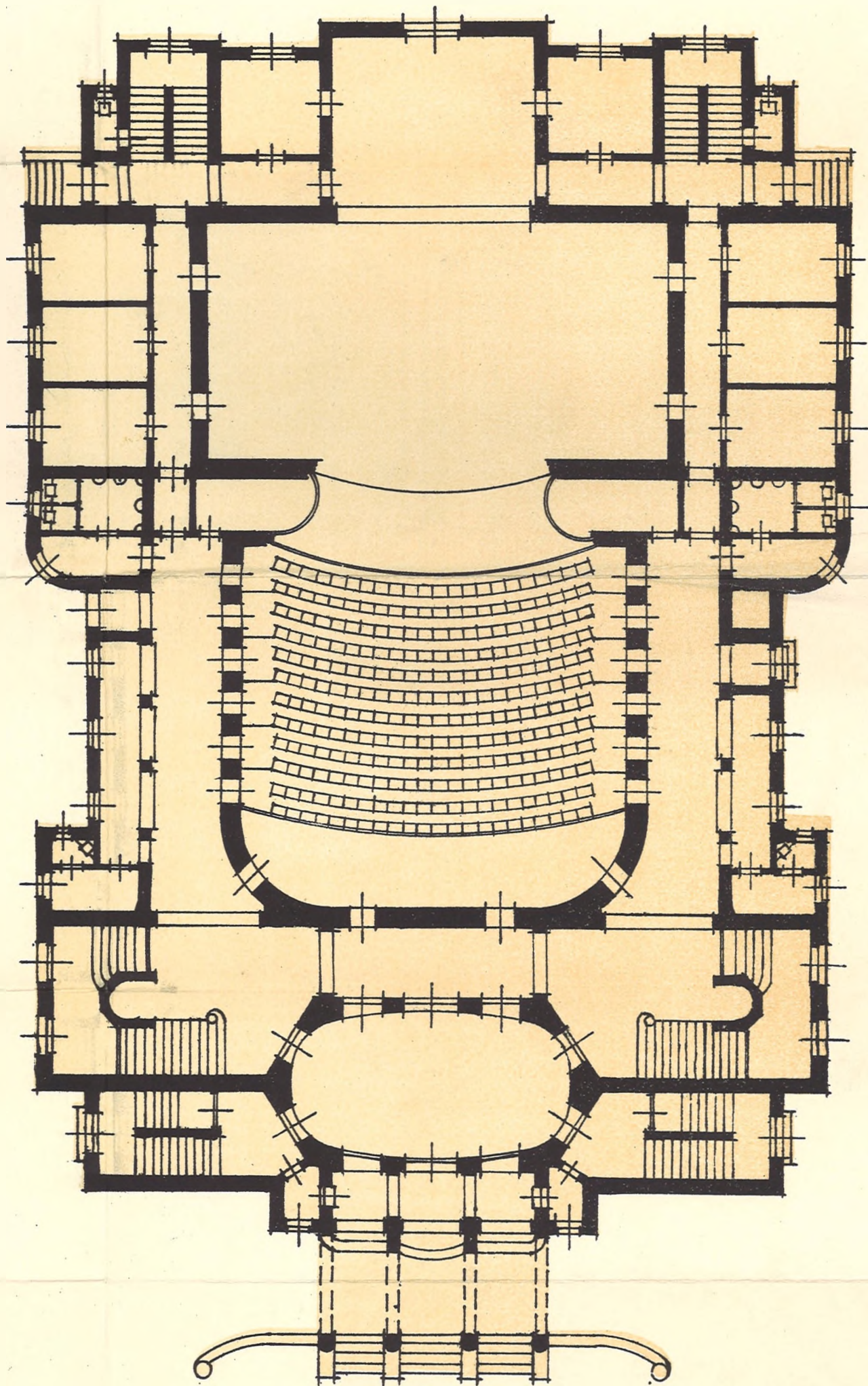
prinosa. Amortizacioni zajam imao bi se bez odgode realizovati, te gradnja tako upriličiti, da se sezona 1910. i 1911. može otvoriti u novom gradskom kazalištu.

SVEUČILISTE
JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
U OSJEKU
GRADSKA I SVEUČILIŠNA
KNJIŽNICA OSIJEK

1

IDEALNA — SKICA — BUDUĆEG — KAZALIŠTA
U — OSJEKU

PRIZEMLJE

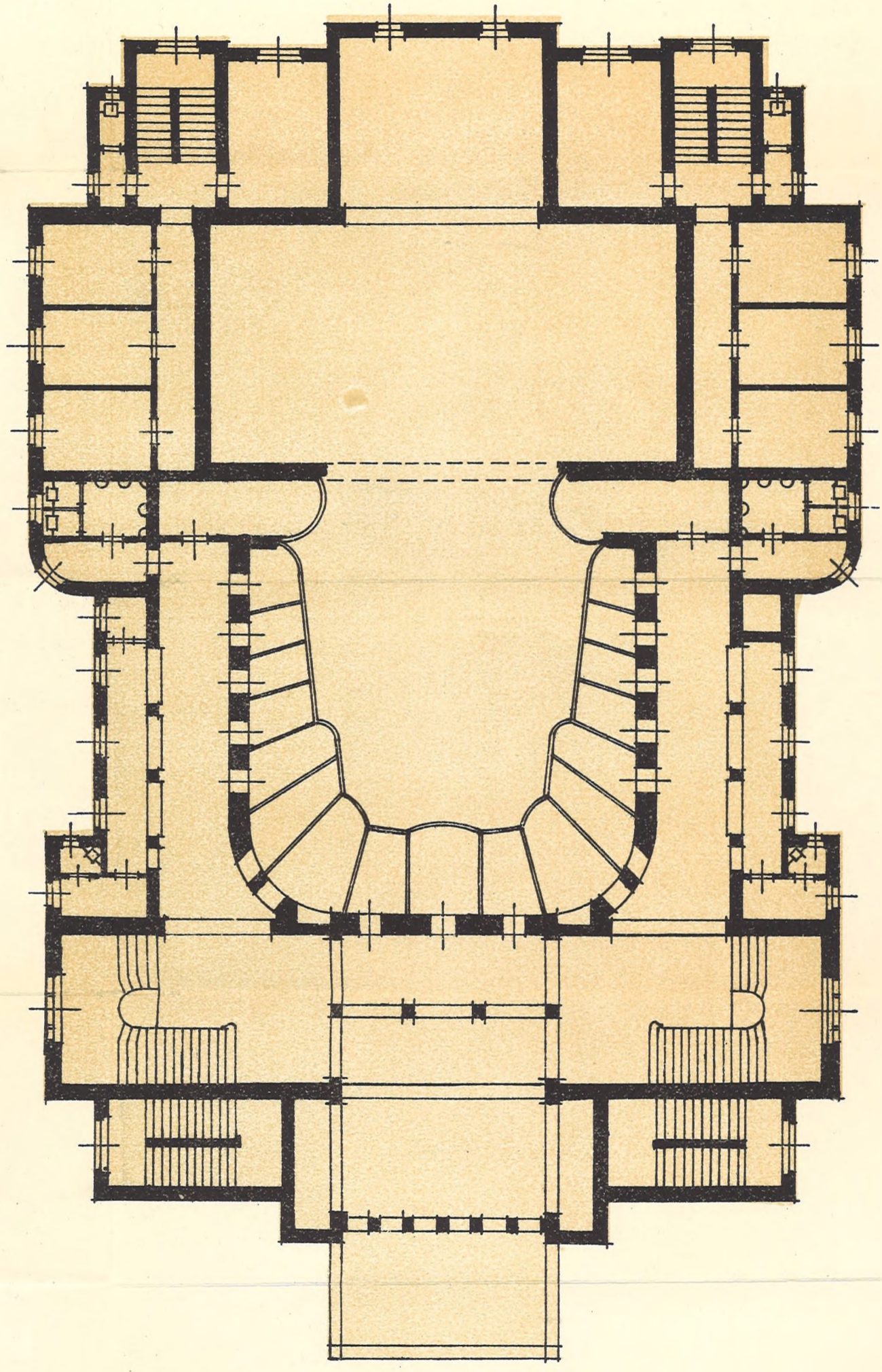
OSJEK — SVIBANJ — 1909

MJERILO = 1:200

ATELIER AXMANN I DOMES
— ARHITEKT I GRAFITER

IDEALNA - SKICA - BUDUĆEG - KAZALIŠTA
U - OSJEKU

I. I. KAT

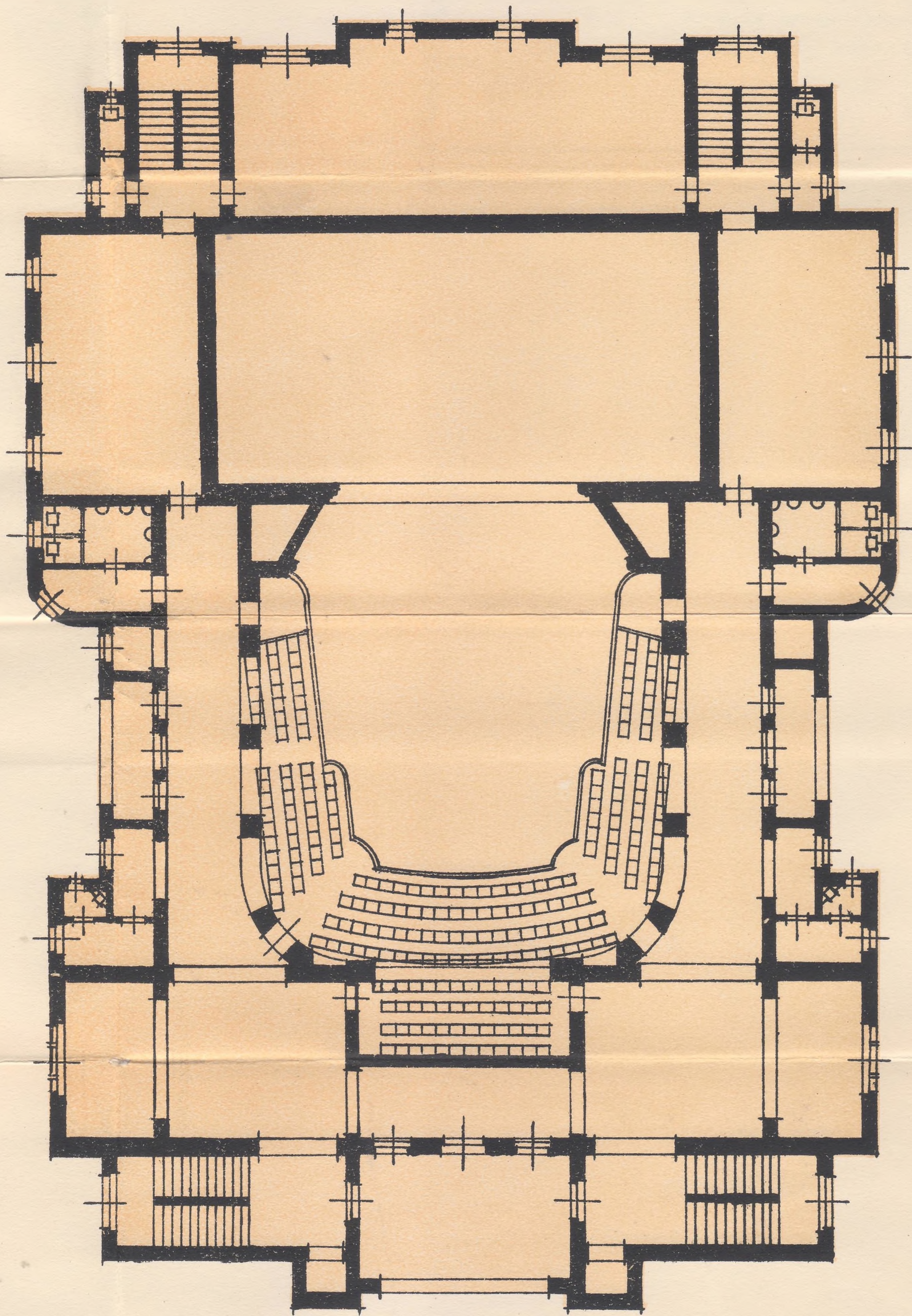
OSJEK-SVIBANJ-1909.

MJERILO - 1:200

ATELIER AXMANN, DOMES
ARHITEKT I GRADITEL

IDEALNA - SKICA - BUDUĆEG - KAZALIŠTA
U - OSJEKU

GALERIJA

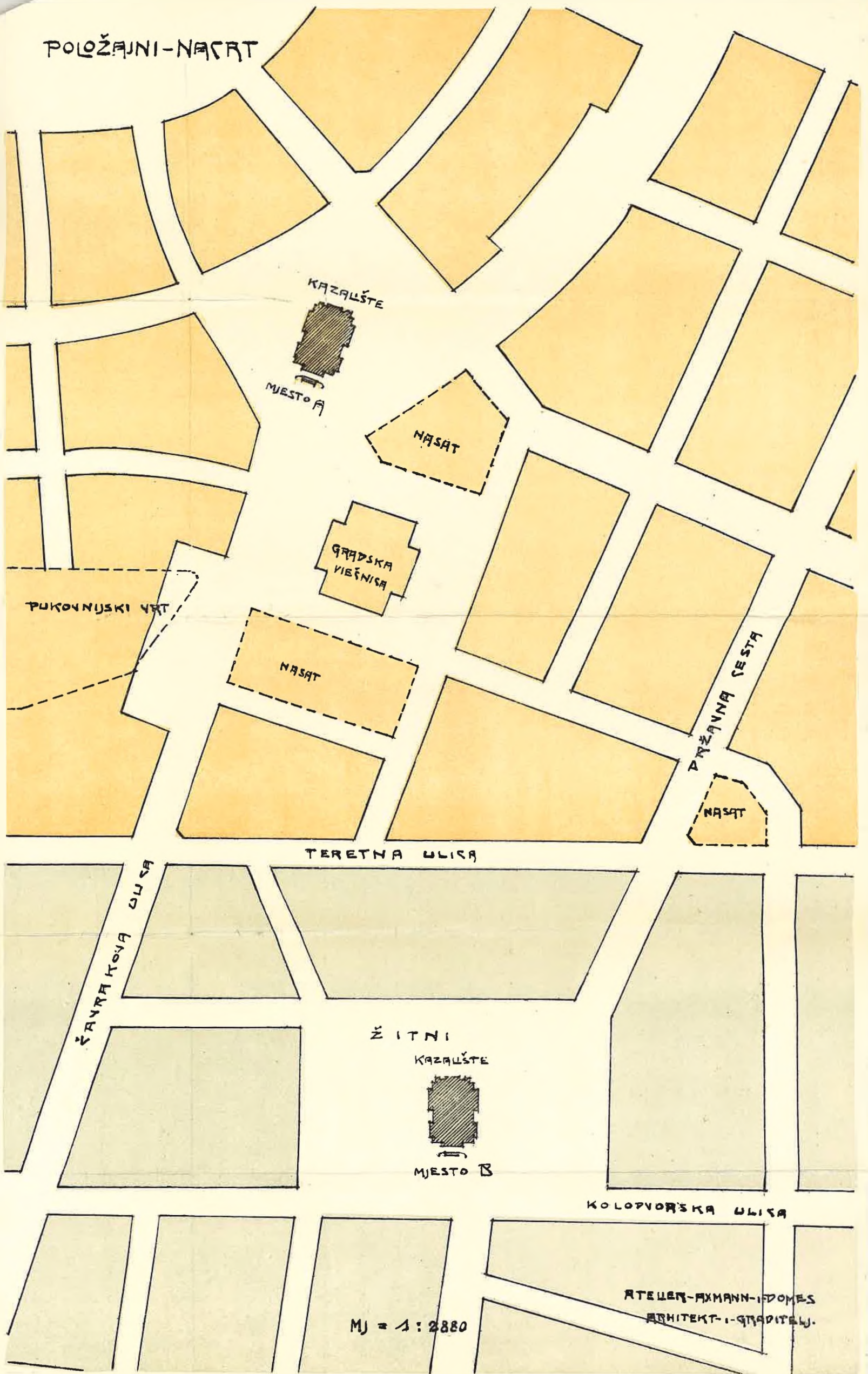

MJERILO = 1 : 200

OSJEK - SVIBANJ - 1909.

ATELIER AXMANN I DOMES
ARHITEKT I GRAFITER.

POLOŽAJNI-NACRT

KAZALIŠTE

MJESTO A

NASAT

GRADSKA
VIŠNICA

PUKOVNIJSKI VRT

NASAT

PRUŽAVNA CESTA

NASAT

TERETNA ULICA

ŠAVARKOVA ULICA

ŽITNI

KAZALIŠTE

MJESTO B

KOLOČVORSKA ULICA

MJ = 1 : 2880

ATELIER-AXMANN-IDOMES
ARHITEKT-I-GRADITELJ.